

Ingen har betytt mer än Jesus Kristus

Ingen har betytt så mycket för de bärande tankarna i dagens sjukvård som Jesus Kristus. Exempler från evangelierna – t ex den barmhärtige samariten i Jesu liknelse, alla under med bot av sjukdomar av olika slag, och den gyllene regeln »Allt vad ni vill att människorna ska göra för er, det ska ni också göra för dem» – är och förblir ledstjärnor av tidlös värde för all sjukvård och läkekonst.

Centralt i Nya testamentet är också den människosyn som Jesus representerar när han mycket konsekvent ställer sig på de svagas, de sjukas och utstötta sida. Helt klart genomsyrar detta mycket av vår sjukvård, också i en sekulariserad tid.

God sjukvård – en bekännelse

Den kristna människosynen, barmhärtighetstanken och respekten för mänskligt liv finns med mycket påtagligt i den medicinska etiken, även om den också kan formuleras utan direkt hänvisning till Bibeln eller till Kristus. Den är i själva verket icke-konfessionell, i den bemärkelsen att den kan tillämpas av vårdpersonal och läkare utan att de har en personlig kristen tro eller bekännelse.

Kanske kan man i en del fall vända på det hela och säga att god sjukvård med ett bibehållt högt och odelat människovärde i sig själv är en bekännelse, ett konkret uttryck för en människosyn och en kallelse att göra gott mot andra utan nyttoetiska eller egoistiska förtecken. De uttrycken för en kristen människosyn är säkert mer värda än en kristen bekännelse utan betydelse för

hur man handlar mot sina medmänniskor.

Kristna ideal viktiga än idag

Den västerländska sjukvården utvecklades i kloster och kyrkor. Under det senaste århundradet har stat, landsting och kommuner axlat ansvaret i Sverige. I andra länder spelar den kristna kyrkan fortfarande en stor roll. Det kanske bästa och mest kända exemplet är hospice-rörelsen i Storbritannien eller Moder Theresas orden, utgången från Calcutta. Här har människor, drivna av det kristna kärleksbudet, gått ett steg till och inriktat sig på mycket svårt sjuka och döende – i en del fall att benämna som »medicinskt färdigbehandlade».

Att huvudmannskapet för sjukvården tagits över av andra har dock definitivt inte betytt att de kristna idealen har övergivits. Säkert är de flesta eniga om att utan dem skulle sjukvården snabbt ha förvandlats till något helt annat än vad den är idag.

Grunden för det absoluta människovärdet dras undan

Den sekularisering som större delen av västerlandet och kanske särskilt norra Europa upplevt under andra hälften av 1900-talet har dock inte varit utan betydelse och kommer säkert att märkas än tydligare i framtiden.

När Bibelns plats som grund för etikens så påtagligt försvagats har andra värderingar kommit i dess ställe. Något etiskt vacuum finns naturligtvis inte. Främlingskap för Bibelns budskap och uppenbarelse kommer på sikt att påverka också vårt sätt att se på sjuka och svinga.

Den materialistiska humanismens budskap att Gud inte finns, drar undan själva grunden för ett absolut människovärde, som ytterst vilar på föreställningen att människan har sitt värde i det att hon är människa, skapad, ämnad och avsedd av en vilja utanför människan själv – nämligen skapad till Guds avbild.

Alternativet blir det relativa människovärdet, där människan värderas utifrån vad andra tycker. Det relativa människovärdet innebär att det krävs till-

VINJETT: LASSE PERSSON

Miniserien om förebilder inom medicinen avslutas i detta nummer. De två första artiklarna – om Hippokrates – publicerades i Läkartidningen 12/98.

läggsriterier för vem som ska anses ha ett fullt människovärde, t ex funktion, hälsa, ålder, att vara önskad eller önskad.

Trots att den materialistiska humanismen och nyttoetiken haft stor framgång i Sverige och andra västländer, har den ännu så länge endast i ringa mån slagit igenom inom sjukvård och läkekonst. Detta beror till stor del på läkarkårens och sjuksköterskornas fasthållande vid etiska principer. Dessa har, tack och lov, visat sig mycket motståndskraftiga mot nyttoetik och långt drivet ekonomiskt tänkande.

Moderna filosofer, som ofta mycket explicit står för ett annorlunda, nyttoetiskt förhållningssätt, där ett begrepp som människovärde inte har någon särställning gentemot andra värden – påminner oss dock om att nya vindar blåser. I takt med att dessa vinner proselyter, om än på olika grunder, kommer mycket reella hot att formuleras mot den sjukvård vi har idag.

Dessvärre har kyrkan och kristna filosofer inte haft mycket att sätta emot – säkert på grund av att Bibeln mist sin legitimitet i den allmänna debatten och i andra frågor.

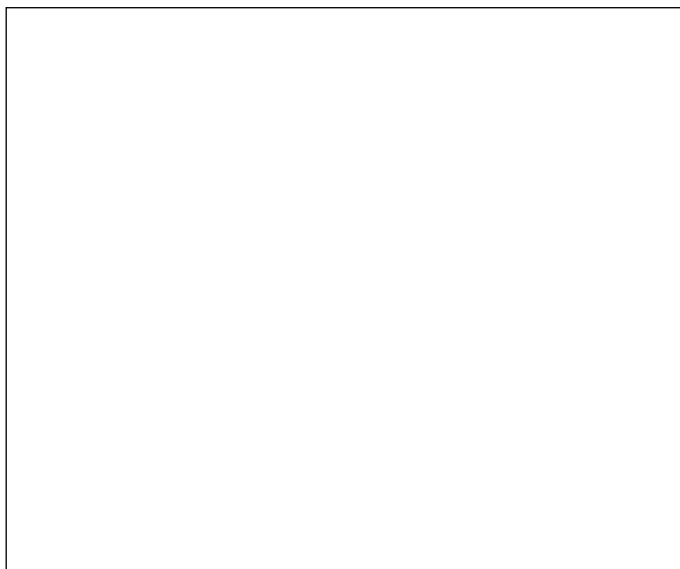
Den kristna synen är utmanad

På en del områden har det förvisso varit debatt och är alltjämt. Abortfrågan, frågan om avsiktligt dödande i sjukvården, dödshjälp, och abortinriktad fosterdiagnostik är exempel på att

Författare

TOMAS SEIDAL

klinikchef, Värmlands laboratorium för klinisk patologi och cytologi, Centralsjukhuset, Karlstad.

För att förmedla
hopp och tröst är
Bibeln och Jesu
budskap en
ständig och
tillförlitlig
inspirationskälla.
Bilden:
Kristusstaty,
Glyptoteket,
Köpenhamn.

en klassisk kristen människosyn blivit utmanad och delvis fått stå tillbaka för andra synsätt.

Den pågående debatten om djurens värde kontra människans innebär också en påtaglig konfrontation mellan kristen människosyn, där människan ges en absolut, skapelsegiven särställning, och andra sätt att se på människan.

Dessa exempel visar på flera saker. Dels att den kristna människosynen står relativt svag i debatten när den utmanas i kontroversiella frågor där starka intressen står på spel – intressen som högljutt företräds av andra grupper. Dels att människovärdet först hotas för de individer som har svårt att tala i egen sak – de ofödda, de mycket svårt sjuka och döende, de handikappade och de nyfödda.

Människovärdet hotas inte för de starka som kraftfullt kan tala i egen sak. Detta illustrerar i själva verket något av kärnan i evangeliet: »Det är inte de friska som behöver läkare utan de sjuka». Det visar också på den ständiga aktualiteten för barmhärtighetstanken, behovet att upprätta den svage och att älska sin nästa som sig själv – med Kristus definition av vem som är min nästa.

Bekännande kristna fler i sjukvården

En inte obetydlig orsak till att sjukvården blivit ett av de sista fästena för en kristen människosyn är sannolikt att det finns en klar överrepresentation av bekännande kristna bland sjuksköterskor och läkare, och att ett moment av oegennyttia ständigt präglat sjukvården. Kalla det gärna kallelsetanke.

Kanske har vi som kallar oss kristna inte tagit vårt fulla ansvar i sjukvården, kanske har vi haft en alltför försiktig profil. Ändå tror jag, och det är bibliskt i djup bemärkelse, att närvaron av bedjande människor i och utanför vården

har haft och har en påverkan på sjukvårdens utformning.

När det gäller sjuka och sjukdom tror jag att människor, även icke bekännande, ber ganska mycket och det har säkert också stor betydelse. Evangeliets budskap att Gud har särskild omsorg om de sjuka, svaga och små har giltighet också i vår tid, liksom att Guds makt är helt oavhängig människor.

Detta fråntar oss inte ansvaret att både bedja och att efter vår förmåga söka förverkliga uppdraget som Guds redskap här i världen och, när så krävs, stå upp för de svaga när deras människovärde och till och med rätt till existens ifrågasätts.

Viktigast hur kunskapen används

För min personliga del styrdes inte valet av yrke av min kristna tro – den fann jag först efter det att jag börjat läsa medicin. Min tro har dock fungerat som en stor inspirationskälla för mitt engagemang i olika medicinskt etiska frågor och givetvis i en del fall i min gärning som läkare.

Kanske är den specialitet jag valt inte optimal för att förverkliga evangeliets kallelse, men självklart behövs det överallt inom vården människor med en kristen tro, inte minst i en tid när andra trosinriktningar eller filosofier med helt andra ideal och syften gör sig alltmer gällande.

Inte sällan ställs den kristna tron mot vetenskapen, och vår tid utmålas ibland som »vetenskapstroende». Detta är fel. Kristen tro står aldrig i motsats till vetenskapen som sådan. Att söka kunskap är aldrig per definition fel. Samtidigt vet alla – och Bibeln lär oss det redan i sina första kapitel i Gamla testamentet – att kunskapen är på gott och ont.

Det finns också onda sätt att vinna kunskap. Så är fallet om kunskapssö-

kandet sker utan respekt för människovärdet eller om det innebär att våldföra sig på djur och miljö – och att alltså handla i strid med människans uppgift att »bruka och bevara» skapelsen.

Viktigast är dock hur vi brukar den kunskap vi har. Här är evangeliets budskap ständigt aktuellt, och behovet att påminna om den kristna människosynen, det bibliska förvalterskapet och respekten för mänskligt liv en omistlig vägledning.

Uppgiften att påminna om detta åvilar oss som kallar oss kristna – kanske är det vår stora uppgift och säkert är det här vi varit alltför försagda. Paulus säger: »Jag skäms inte för evangeliet. Det är en Guds kraft som räddar.» Det gäller oss personligen men handlar också om alla människor – inte minst dem som genom sjukdom och svaghet satt sin tillit till sjukvård och läkare.

Bibeln som inspirationskälla

Som läkare möter man inte sällan situationer där hopplöshet, uppgivenhet och livsleda kommer till uttryck. Det kristna hoppet har här en given plats – hoppet om läkedom mot alla odds, hoppet som kan bära genom motgångar och sjukdomsprogress, och ytterst hoppet om evigheten och himmelriket.

Som läkare är vi kallade att ibland bota, ofta lindra och alltid trösta. Till särskilt det sistnämnda krävs en genomtänkt och uthållig människosyn, och för att förmedla hopp och tröst är Bibeln och Jesu budskap en ständig och pålitlig inspirationskälla. Den är tillgänglig för alla som har eller söker en tro.

Bibeln är självklart ingen lärobok i medicin – tvärtom kan synen på en del sjukdomar i Bibeln te sig främmande och ålderdomlig. Men det handlar om ett förhållningssätt, präglat av ödmjukhet, oegennyttia och utgivande, som är en tidlös förebild för läkare och annan vårdpersonal.

Dessutom gör Jesus ofta en koppling mellan andlighet och kroppslig sjukdom och uttrycker härmed en helhets-syn som vi under senare år börjat återupptäcka.

En etisk grund för vår tid

Kunskap, fakta, reproducerbara vetenskapliga resultat bildar en viktig och nödvändig bas för läkekonsten. Men enbart de rationella argumenten räcker inte ända fram, när vi möter människor som på grund av sjukdom och svaghet är utsatta och behöver vårt stöd.

Den kristna tron erbjuder en människosyn som legat till grund för en barmhärtig, jämlik och humanitär vård. Det är min förhoppning att den grunden får ligga kvar och att vi orkar försvara den också i vår tid. •